

1773

ՀԱՎԱՑԻՍԹԵՐ ՏՈՒՆԻԿՅԵՒՆ

Ֆինիսի Մուտանեան կիթմէք իւզրէ Տէր-սէտտէթտէն հարեթթ իթմիշ տիր :

— Իքինճի սրբաբաթիպի Շահանէ Հիւմի պէյ Էֆէնտի հազրէթլէրի, Զաթը հազրէթի սէտարէթթէնահիտէ խիթապէն պիր թագըմ թահիրաթը համիլ պուլունտուզլարը հալտէ, փարիստէն Տէր-սէտտէթթէվասըլ օլմուշար տըր :

— Լիպէրթէ նամ զազէթանըն գավինճէ, Զաթը հազրէթի փատիշահի փարիստէ իգամէթկեանը օլան էլիգէ սէրաբը հիւմանեուտէն հէր կիճէ թէպտիլ գըեաֆէթլէ տիշարը չըգըպ, փարիս շէհրինին սօգազվէ մաղազալարընը սէյր ու թէմաշապուեուլմագաա, վէ խուսուսի իլէ փարիս մաթար թապիր օլունա Ֆրանսըզ Էհլի հիւնէրվէրանընըն իճաալարը իլէ իշճիլէրին եէրինի թուլթ մագաա օլան մաքիւնալար, քէնտի տիգգաթը ալիլէրինի ճէլպիլէմէքաէ իմիշէր, Զաթը հազրէթի Շահանէնին պու պապտէ զայէթլէ իսթիգաա վէ մէրազլարը պուլունուպ, հէր կէօր, տիւքլէրի շէյ իւզէրինէ թէքմիլ մալիւմաթ իսինմէք արգուսինտէ իմիշէր :

— Միտիլի ճէգիւրէսինտէն ալաթրանկա յուլիս 7 թարիսլէ կազէթ տիւ Լըվանա եագըլորընա նէպարէն, ճէգիւրէյի մէգքիւրէտէ պու տէֆա Էվլէլքիլէրտէն զայէթ շիտտէթլի սուրէթտէ պիր հալաքէթի արգ վուգու պուլուպ, Էհալի-եի եէնիտէն տիւշարը խէվթ ու հիրաս իլլէմիշ տիր : Հէր քէս իշի կիւճի թէրք իտիպ, սէքէնէնին Էքսէրիսի ճէգիւրէտէն չըգըպ, սայըր մահէլէն հիճրէթ իթմէք նի-եթթինտէ պուլունմագաա տըրլար, վէ եինէ արա սարա հարէթթի արգ վուգու պուլմագաա օլունուլունտան, պիր էյամ տահա պու սուրէթտէ տէվամ իթտիլի թագտիրտէ, ճէգիւրէնին պիւթիւն պիւթիւն խարապընը մուճիպ օլաճաղընտա շիւրհէ եօգ տուր :

— Մահուտ Մանուլ, քէնտիթագըմը իլէ Մուտանեանա պիր պուլունգ սաաթ մէսաթէտէ պիր գարիեյի պասըպ, պիւթիւն Էհալիսինի ճէրէմէ թահթընա վագ իլլէմիշ, վէ պու քէյֆիեթ Մուտանեան միւտիրի Էֆէնտի հազրէթլէրինին մալիւմիւ օլունուգաա, շագըլը մէրգուլմիւ գէրինէ պիր մըգտար զապթիւէ սէվգիւնէ միւսարաաթ իթմիշ օլունուզլարը Լաթիւրքիտէ օգունմուշ տուր :

— Լոնտարտա միւթէմէքքին րուլմ թիւճճարլարը թարաթընտան, կիրիտէ միւհիմմաթ թաշըմագ իշին Աուլ իսմինտէ պիր վաբօր սաթըն ալընմըշ, վէ պու տէֆա մէգքիւր վաբօր Բիրէեէ կէլմիշ տիր : քէզալիք Սֆինք իսմինտէ տիլէր պիր վաբօր այնի խըտմէթ իշին իշթի-

լա օլունմուշ օլունպ, պին չուվալ պագ, սիմէթ իլէ եիւքիւ օլունուլուն հալտէ, օտախի Բիրէեէ վասըլ օլմուշ տուր : մէգքիւր վաբօրլարըն Էվլէլքիսինէ « կիրիտ » իսմի վէ իքինճիսինէ տախի « Օլկա » իսմի վէրիլէճէք իմիշ :

— Պրիւսէլտէ թապ ու նէշը օլունան Նօր նամ զազէթանըն յուլիս 5 թարիսլէ փարիս մուլպիրինտէն ալաղը մալիւմաթա նէզարէն, ֆուատ բաշա հազրէթլէրիլէ Ֆրանսա խարիճիեէ նալըրը Մ, Թուլիէ ճէնապլէրի պէյնինտէ իքի տէֆա միւշապլէրէ վուգու պուլունուշ, վէ կիրիտ մաաուտէսի թէսլիլէսի հագընտա պիլիթթիֆագ պիր պարար վէրէլմիշ իմիշ : Էսմէլ բաշա հազրէթլէրին սսն Ֆիլթուհաթլարը իւզէրինէ Զաթը հազրէթի փատիշահի թարաթընտան ճէգիւրէյի մէգքիւրէ Էհալիսի հագընտա շէլմի բէտէրանէ իլէ նազար օլունմասընա հիմմէթ պուլունուպլիլէճէք օլունպ, վէ իշ պու իթթիֆագըն իճապը իճրասը, Զաթը հազրէթի թէպաաթըլէրլէրինին Տէր-սէտտէթթէ ալտէթի ալիլէրի շէրէֆ վուգու պուլունուգաա սսնրա, րէսմէն իլան օլունաճաք իմիշ :

— Քէզալիք մէգքիւր զազէթաա օլունտուլունա կէօրէ, Զաթը հազրէթի Շահանէ իւզէրինտէ, իլք կիւնլէրտէ կէօրիւլէն ճիւզի պիր նամիկաճըգտան քեա միլէն գուրթուլարագ շիֆա բէլիլ օլմուշար տըր :

Զաթը հազրէթի Շահանէ փարիստէ օլան իգամէթլէրինտէն զիեաուտէսիլէ մահգուգիլէթ հիսս իթմէքտէ իմիշէր, Պուլըվար թապիր օլունան մահէլէրտէն զալէթ հագը իթմիշ օլունպ, վէ մախուու միշահանէլէրի իլէ սաաուէ կիւզէլ պիր Ֆայթօնա օթուլարագ, ֆուատ բաշա հազրէթլէրի տախի ալընճա պիր Ֆայթօն իլէ պէրապէր պուլունտուլուն հալտէ, Էալթանաթսըզ սուրէթտէ քէնտի քէյֆլէրինէ կէպիւմէքիլքտէն, զիեաուտէ խօշլան մագաա իմիշէր : Բէք գալապալըզ վէ զիեաուտէ շաեանը տիգգաթ օլունաճաք մահէլէրտէ արապաեը տուլունուլունպ, փարիս Էհալիսինին թապը ու հարաքեաթընըն սէյր ու թէմաշասը իլէ Էլլէնմէքտէ իմիշէր :

— Զաթը հազրէթի փատիշահի թուլունա չըգտըզլարընտա, շէհրի մէգպուլուն Ֆուգորալարընա 20,000 Ֆրանք, Զաթը Շահանէյի գարաեա չըգարմըշ օլան իմբէրաթօր հազրէթլէրինին սանտալը հիւմանեուլուն թայիֆէլէրինէ 2,000 Ֆրանք, վէ թուլուն պահրիլէ հիւքիւմէթի սէրայը խաաուէլէրինէ 8000 Ֆրանք իհսան պրագմըշար տըր :

— Բաթրի նամ զազէթանըն գավինճէ, Զաթը հազրէթի փատիշահի յուլիս

20-է գաաար Լոնտարտա իգամէթ իտէճէք օլունպ, պաաուէհու Պէլճիգաաան կէշէրէք վիէննաեա աղիմէթ իտէճէքլէր, վէ օլաաաան տախի թուլունա թարիգի իլէ Տէր սաաաուէթթէ ալտէթ պուլունուլունազլար տըր : Ուլահ Պուլտան, Գարաաաղ վէ Սըրպ պէյլէրի հազարաթը Զաթը հազրէթի փատիշահիլէրի եօլու իւզէրինտէ պուլունաարագ իֆայի մէրասիմի ուպուտիլէթ վէ քիայէթ իտէճէքլէր տիր :

— Քէզալիք Բաթրի նամ զազէթաա օլունտուլունա կէօրէ, Զաթը հազրէթի փատիշահի, իմբէրաթօր հազրէթլէրինին « Լա Բէյն Հօրթանգ » նամ սալթանաթ վաբօրու իլէ ինկիլթէրրաեա կիտէճէք օլունպ, գօնդը ամիրալ պարօն Բօնսիեէլը Նուրի ճէնապլէրի գօմանտասընտա օլունուլուն հալտէ, գըրհը տօնանմա տախի րիֆագաթը շահանէլէրինէ թայիլին պուլունուլունազ իմիշ :

Փարիստէ Տէվէթի ալիլէ սէֆարէթխանէսինտէ տախի յուլիս 7 տէ զայէթ միւլթմմէլ սուրէթտէ շէնլիքլէր իճրա վէ զիեալիէթ քէշիտէ օլունաճաքաը : վէ հազըրըզլար տախի կէօրիւլմէքտէ իտի իտէտէ, Մագսիմիլիէն վէֆաթը խապէրի էսէֆէնկիլի ալընտըրը անտէ, տէր հալ կէրի պրապըլմասընա Էմր օլունմուշ իտի :

Հէր կիճէ Զաթը հազրէթի Շահանէ, ճէմիլ բաշա հազրէթլէրիլէ պէթապէր պուլըվարը իւզէրինտէ կէպիւմէքտէ օլունպ, կէրէք պու մահէլէրտէ կէպիւմէքտէն վէ կէրէք սէրկիլի ումուլմիճին սէյր ու թէմաշասընտան զայէթլէ հագը իթմէքտէ օլունուզլարը անլաշըմըշ տըր :

— Զաթը հազրէթի փատիշահի ինկիլթէրրաաա պուլունտուլունազլարը Էսնաաուէ Պուքինկամ սէրաեընտա իգամէթ իտէճէքլէրի մալիւմ տիւր, սէրապը մէգքիւր պու տէֆա եէնիտէն զաեթ միւլթմմէլ սուրէթտէ տօնաթըլմըշ օլունպ, պաղշէսի տէրունինտէ պիր կէնիշ լիմօնուգ, վէ իքի գըթա տախի շաաըր գուրուլարագ, Էնվայի նէպաաաթ վէ շիշէքլէր իլէ տօնաթըլմըշար տըր : Զաթը հազրէթի Շահանէ հիւրմէթինէ իճրա օլունաճաք օլան տօնանմա թալիմինտէ, 30 գըթա գաաար գըրհը գաաազ վէ Ֆըրգաթօնլար վէ 16 գըթա տախի սայըր հարպ սէֆինէլէրի տախիլ պուլունաճազլար իմիշ :

— Իմբէրաթօր Նաբօլէօն հազրէթլէրիլէ սէյեահաթը շահանէլէրի հագընտա սէօլլէշտիքլէրի հէնկեամտէ, Զաթը հազրէթի փատիշահի « Սուլթան Իմբէրաթօր », թիւրքիա Ֆրանսաեա վէ իսլամըզ տախի խրիսթիեանլըղա պիր վիլլիթա վէրիեօր տէմիշէր իմիշ :

— Աթինաաա պուլունան Տէվէթի ալիլէ սէֆիլի Զօթիաաուէ պէյ ճէնապլէրի, ճիւմա իրթէսի կիւնիւ Ֆրանսըզ վա-

բօրու իւր, մեղուներն Տեր-սէտտեթէ վա-
սըլ օլմուշար տըր :

— Այնի Ֆրանսըզ բօսթասը իւր Տէվ-
լէթի ալիքէ թարաֆընտան օլունան իս-
թիգըրազըն պիր թագսիթի 13 յիսօն Ֆը-
րանզ (520 պին ինկիլիզ իրասը) կէլմիշ
տիր :

— Քեաֆէթի պին գըրաթ գատար
էլմասլա միւզէլէն պիր չօգ զարֆլար,
եազընաա փարիսէ կէօնտէրիլիպ, Չաթը
հազըթէթի փատիշահի թարաֆընտան իմ-
բէրաթօրիշա Էօթէնի հազըթէթլէրինէ հէ-
տիքէ օլունաճազ իմիշ . իմբէրաթօր հազ-
ըթէթլէրի իչին տախի 8 ըստ ալեա արապ
աթլարը իրսալ օլունաճազ իմիշ :

— Բուսիա իմբէրաթօրու հազըթէթլէ-
րինին 14 եաշընտա կէնճ քէրիմէլէրի պիւ-
յիւք տիւշէսաա Մարի Ալէքսանտրօֆա,
11 եաշընտա օլան պիրատէրլէրի պիւյիւք
տիւք տը Սէրօ Ճէնապլէրի իւր պէրապէր
Բուսիա գուլմանեապընն պիր գըլթա
վաբօրու իւր, Ճուլմա կիւնիւ պիւյիւք-
տէրլէտէ Բուսիա սէֆլիթի սահիլիսանէլէ-
րինէ վէ օրատան տախի Պէյ-օղլու սէֆա-
րէթիանէսինէ կէլմիշէն տիր : Միւշարի
լէյսլւմա զաթլար պիր իքի կիւն գատար
Տէր-սաաաթէթի սէյր ու թէմաշա իթմէք-
լէ իգթիֆա իտէրէք, զանն օլունուր քի
պու կիւն քէնտի վալիտէլէրի Բուսիա իմ-
բէրաթօրիշաա հազըթէթլէրինին եանընա
տէօնէճէքլէր տիրքի, նասը քի մալիւմ
տիւր, շիմտիլէրտէ Գըրմաա Լիվաթիատա-
քի սէրալլարընտա իգաւթէ իթմէքտէ
տիրլէր :

— Տէր-սէտտեթտէ թապ ու նէշը օ-
լունմապուա օլան Էէհուտի զազէթալարը
գալլինճէ, Էէհուտի միլէթի, Չաթը
շէվթէթսիմաթը հազըթէթի փատիշահի-
նին իսթիգապու Եահանէլէրինէ չըգաճա
իչին, շիմտիլէրտէսսսթէթէն վաբօրլար քի-
րալմապուա իմիշէր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՑԵԼԻ

Փարիսին Մօնիթէօր նամ ըէսմի դա-
զէթասը, իմբէրաթօր Մագսիմիլիէնին վէ-
ֆաթընը շու վէճիլ իւզըն թաստիգ իթ-
միշ տիր :

« Չէնտ կիւնտէն պէրու թէվաթուր
պուլմուշ օլուպ, Ճիւմլէ ալէմին գալպի-
նի հիւզն ու մաթէմլէ մէմու իյլէմիշ օ-
լան խապէր, ըէսմէն Ամէրիգատան վասըլ
օլմուշ տուր : Բունիս աւըն 19 ունտա
Ժուարէզին էմրի իւր վէ ետլէրինէ տիւշ-
միւշ օլտուղու վահիլէրին մարիֆէթի
իւր իմբէրաթօր Մագսիմիլիէն հազըթէթ-
լէրի թիւֆէնկէ թուլթուլմուշ տուր :

« Տէօրթ սէնտէն պէրու Էվրօպանըն
քեաֆէթէթի տէվէթլէրի թարաֆընտան,
շէրան Մէքսիգա իմբէրաթօրու թանըլ-

մըշ օլան շու պէտպալթ բրէնս, Ֆրան-
սըզ ասաքիթի Մէքսիգատան չըգտըգ-
տան սօնրա, քէնտիլէր տախի օրասընը
թէրք իտիպ, կէրի տէօնմէք իսթէմէմիշէր
իտի :

« Իշ պու թէշէպպիւսաթըն թէհլի-
քէլէրինէ ըաղմէն, քէնտի հազգ վէ տա-
վասը թարաֆընը թուլթուլմուշ օլանլարը
գուրթարմազ իչին, Ֆէվթէլատէ պիր
ղայրէթլէ թէճըհւպէ իթմէքլէթի քէն-
տիքէ շան ու շէրէֆ տաա իթմիշ իտի :

« Մէրտանէ սուրէթտէ քէնտի թա-
րաֆիլիլիլիլին պաշընա կէշէրէք, էքէ-
յիճէ պիր մըգտար ասաքիթ թօրլա-
մըշ օլուպ, վէ Գուլէրէթարօ շէհրինտէ
հէման Ճէնիլէ ալընմասը միւմքին օլամա-
եաճազ պիր հալտէ պուլունմազտա իտի,
վէ եէնիլմիշ օլտա տախի, քէնտի ասաքի-
թի իւր տաղլարտան տէնիլ գընընաա տօղ-
րու կէրի չէքիլէպիլիլի իտի :

« Ֆագաթ ասլա խիթանէթլիք օլաճա-
ղընը հիսապ իթմէմիշ իտի : իմբէրաթօ-
րուն Էմիլիէթինի Ճէլպ իտէպիլմիշ օլան
Լօթէգ իսմինտէ պիր առէմ, միւշարիլէյս
իմբէրաթօր ույգուտա պուլունմազտա
իքէն, պիր մըգտար ագճէե մուգապիլ ալ-
չազճա քէնտի Էֆէնտիսինի տիւշմանէ
թէսիլմ իթմիշ տիր :

« Իմբէրաթօր Մագսիմիլիէն իւզէրինէ
իճրա օլունան հիւ պու Ճինաեթ պիւ-
թիւն տիւնեանըն գալպինէ տէհշէթ վի-
րէճէք տիր :

« Ժուարէգ թարաֆընտան էմր օլու-
նան իշ պու հարաքեաթը նահէմլարէ,
քէնտի քէնտիլէրինի Մէքսիգա Ճիւմհու-
րիլէթի վէքիլէրի եէրինէ գօյմուշ օլան
առէմլէրին աննլարընտա էօյլէ պիր լէքէ
պըրադմըշ տըր քի, ասլա պօզուլմաեա-
ճազ տըր, վէ պաշընտա պու կիպի պիր
լէյսի օլան պիր հիւքիւմէթին իլք ճէ-
պասը, քեաֆէթէթի սիվիլիքէ միլլէթլէր
թարաֆընտան ըտտ վէ լանէթ օլուն-
մասը օլաճազ տըր : » (Էմիլիէթէ շաեան
պիր մուլապիլին գալլինճէ, պալեատէ օ-
լունան Մօնիլթօրուն պահը պիգգաթ
իմբէրաթօր նաթօլէօնուն գալէմինտէն
չըգմըշ իմիշ : Լէլլիլ :)

— Մագսիմիլիէնին վէֆաթը իչին Բը-
րուսիա տէվէթի սէրալլար տախի 4 հաֆ-
թա գատար ըէսմի մաթէմիլի իճրա ի-
տէճէք տիր : գրալ հազըթէթլէրի քէնտի
խաթթը տէսթլէրի օլարազ, Ավսթրիա
իմբէրաթօրու հազըթէթլէրինէ պիր թէ-
սէլլինամէ կէօնտէրմիշէր տիր : Քէգալիք
իթալեա տէվէթի սէրալլար 20 կիւն եաս
սագլաեաճազ տըր :

— Պիւթիւն Էվրօպա տէվէթլէրի,
պիր գաթիլ հիւքիւմէթին վար օլմասը-
նը ըէսմէն թանըմազ իստէմէտիլլէրին-
տէն, Մէքսիգոտա օլան Էլլիլլէրինի կէրի
չաղըմըշաա տըր : Ամէրիգա Ճիւմհուլի-

նէթի պիլէ Ժուարէզին եանընա հիւպիլ-
Էլլի կէօնտէրմէմէքլիքէ գարար վէրմիշ
տիր տէնիր :

Մէքսիգա մէմալիքինտէ պուլունան
քեաֆէթէթի Ֆրանսըզ գօնսօլարը քէ-
ղալիք իճրապի մէմուրիլէթտէն թաթիլ
իթմիշէր : վէրա Գրիւզ վէ թամրիգօ
շէհրլէրինտէքի Ֆրանսըզ գօնսօլարը
եալընը մուվազգաթ սուլլէթտէ մէմու-
րիլէթլէրինէ տէվամ իթմէքտէ իմիշէր :
Ամէրիգա հիւքիւմէթի իւր գարալաշմըշ
օլարազ, Ֆրանսըզլարըն ումուրու թի-
ճարէթինին հըֆը ու վիգաեթսի Ամէրիգա
գօնսօլարընա իհալէ գըլընմըշ տըր :

— Ժուարէզին, Մագսիմիլիէնին ճէնա-
զէսինի վէրմէմէսի սէպէպի, զանն օլու-
նուր քի միւլթէվէֆանըն ճէնազէսինի բա-
րալամըշաա, վէ ինսանիլէթին խարիճին-
տէ օլարազ լաշէտէն տախի ինթիգամալ-
մաղ իչին պիր թագըմ հազարէթ իճրա
իթմիշէր, վէ ճէնազէսի թանըլըր հի-
նէթտէն չըգմըշ օլտուղունտան, թապի-
աթը իւր օլ հալտէ վէրէմէեճէք տիր :
Ֆագաթ Ավսթրիա տօնանմասընա տախի
վէրմէտիկի հալտէ, տօնանմա խուսուլմէթ
կէօսթէրիլլէրի իտէճէք մի, պուլարսը հէ-
նու գ մալիւմ տէյիլ տիր :

— Պիր թէվաթուրա նէգարէն իմբէ-
րաթօր Մագսիմիլիէն հարապ նիպամը իւր
թիւֆէնկէ թուլթուլմուշ օլմաեղպ, իլ-
լա առի պիր սահիպ Ճինաեթ մագա-
մընտա ասըմըշ իմիշ : Ֆագաթ պու
թէվաթուր չօգլուգ իթիմատա շաեան
տէյիլ տիր :

— Բուսիա իմբէրաթօրու հազըթէթլէ-
րի իւզէրինէ թապանճա պօշաուրմասը
խապէրի, այնի կիւնտէ եանի յունիս 6
ալաշամը Ամէրիգանըն Նիւ-Եօրք շէհրին-
տէ տուեուլմուշ իտի, վէ Ամէրիգալար
Փարիս Էհալսինին Էքսէրիսինտէն Էվլէլ
իչիլթմիշէր տիր, շիւնքի զազէթալար
Ֆէրտասը կիւնիւ իլան իթմիշէր տիր :

— Մահիպ Ճինայէթ Պէրէզօքլինին
մուհաքէմէսի եազընտա իճրա օլունաճազ
օլուպ, վէ Մ . Ժիւլ Ֆալր ալօգաթ հալ-
եա քէյֆսիլ օլտուղունտան, Մ . Էմմա-
նուէլ Արալօ նամ ալօգաթ թասահուպ
իտէճէք տիր :

— Մօն մուհարէպտէն սօնրա, պիւս
պիւթիւն Բրուսիաեա կէշմիշ օլան Շլէգ-
վիկ Էօհտէսինտէ պուլունան Տանիմարգա-
լը Էհալի սիլքի ասքէրիտէն գալընմազ
իսթէտիլլէրի հալտէ, մէնֆի օլաճազլա-
րը Բրուսիա հիւքիւմէթի թարաֆընտան
նէշը ու իլան օլունմուշ օլուպ, պու խա-
պէր Գօթէնհալլ շէհրինտէ զայէթ Ֆէնա
թէէսսիր փէյտա իթմիշ տիր :

— Տանիմարգա իւր Բրուսիա պէյնին-
տէ օլան միւնաստէպէթ կիւն պէ կիւն սօ-
ուլմազտա, վէ պազը զազէթալարըն Էֆ-

ԼԷՎԱՆՔ ՀԻՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԻՓԻՆՏԷ
ԳԵՏ-ՕՐԱՆՏԱՆ ՏՕՂԻՊԻ ԵՐԵՎԱՆ, ՆՈՐԱՐԱՆՑ ՄԱՅՈՒՆԻՑ
ԳՐԱԴԵՐՈՒՄ ԳԵՐԵՐԸՆԱՆ ՆՊՈՏԵՐՈ 467.